

QO'SHNI DAVLATLARIMIZDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI VA ULARNING DAVLAT ORGANLARI BILAN HAMKORLIGI, BOSHQARUV MODELLARI

*O'zbekiston Respublikasi IIV 2- sonli Toshkent
akademik litseyi ChQBT fani o'qituvchisi
Karamov Mamasharif Jamilovich*

Annotatsiya: Qo'shni davlatlarimizda mahalliy davlat hokimiyati va ularning davlat organlari bilan hamkorligi, boshqaruv modellari mavzusi zamonaviy davlat boshqaruvida muhim o'rin tutadi. Mahalliy davlat hokimiyati — bu markaziy hokimiyatdan mustaqil ravishda hududlardagi aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlash, mahalliy infratuzilmani rivojlantirish va qonuniylikni saqlash uchun tashkil etilgan tuzilmalardir. Qo'shni davlatlar misolida esa ushbu tizimlar o'zining o'ziga xos xususiyatlari, boshqaruv tamoyillari va hamkorlik shakllariga ega bo'lib, ular hududlarning tarixiy, madaniy va siyosiy an'analariga moslashgan.

Kalit so'zlar: mahalliy davlat hokimiyati, infratuzilma, boshqaruv tizimi, markaziy hukumat, boshqaruv modellari, tamoyillar, hamkorlik.

Mahalliy davlat hokimiyati va markaziy davlat organlari o'rtasida samarali hamkorlik o'rnatilishi butun boshqaruv tizimining muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Ushbu hamkorlik, asosan, hududiy ixtisoslashuvni hisobga olib, mahalliy ehtiyojlarga asoslangan qarorlar qabul qilinishiga imkon yaratadi. Qo'shni mamlakatlarda bu jarayon turlicha bo'lib, ayrim davlatlarda markazlashgan boshqaruv tizimi hukmron bo'lsa, boshqalarida mahalliy boshqaruv organlariga ko'proq mustaqillik berilgan. Masalan, markazlashgan boshqaruv modeli mavjud mamlakatlarda mahalliy davlat hokimiyati ko'proq markaziy hukumat tomonidan boshqariladi, ularning vakolatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Bunday tizimlarda mahalliy organlar asosan markaziy organlarning siyosatlarini amalga oshiruvchi vosita vazifasini bajaradi. Shu bilan birga, mahalliy darajada aholining ehtiyojlarini aniqlash va muhokama qilish imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Boshqaruvning bunday shakllari tejamkorlik va soddalilik jihatidan samarador bo'lishi mumkin, biroq mahalliy muammolar va hududiy farqlarga nisbatan sezgirlik past bo'lib qolishi ehtimoli mavjud. Boshqa tomondan, mahalliy hukumat organlariga ko'proq avtonomiya berilgan tizimlarda, ular mustaqil ravishda hududda iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy xizmatlarni tashkil etish va infratuzilma yaratish bilan shug'ullanadi. Bu holatda mahalliy davlat hokimiyati organlari va markaziy davlat organlari o'rtasida aniq vazifalar taqsimoti va o'zaro

ishonch mustahkam bo'lishi zarur. Bunday boshqaruv modeli hududlarning o'ziga xosligini hisobga olib, ularni rivojlantirish uchun qulay imkoniyatlar yaratadi.[1]

Qo'shni davlatlarda mahalliy davlat hokimiyati organlari ko'pincha o'z faoliyatini xalq bilan yaqin hamkorlik asosida olib borishga harakat qiladi. Aholining ehtiyojlarini o'rganish, ularning muammolarini tezkor hal etish uchun mahalliy kengashlar, yig'ilishlar va boshqa ijtimoiy institutlar faoliyat ko'rsatadi. Bu jarayonda axborot texnologiyalaridan keng foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Axborot tizimlari yordamida mahalliy organlar fuqarolarga xizmat ko'rsatishni yengillashtiradi, shuningdek, nazorat va hisobdorlikni kuchaytiradi. Siyosiy tizimning o'zgarishi va demokratik jarayonlarning rivojlanishi bilan mahalliy davlat hokimiyati organlarining roli yanada oshib bormoqda. Demokratik mamlakatlarda mahalliy boshqaruv organlari erkinlikdo'st, ochiq, shaffof faoliyat yuritadi. Fuqarolar o'z manfaatlarini ifodalashda faol ishtirok etadi, va ularning fikri davlat siyosatining shakllanishida katta rol o'ynaydi. Qo'shni davlatlardagi siyosiy institutlar va fuqarolik jamiyati ham mahalliy boshqaruv samaradorligini oshirishga yordam beradi. Mahalliy davlat hokimiyati va davlat organlarining o'zaro hamkorligi boshqaruvning integratsiyalashgan tizimini yaratadi. Bu jarayonda tomonlar o'zaro axborot almashadi, resurslarni birgalikda boshqaradi va siyosatlarni amalga oshirishda hamkorlik qiladi. Natijada, mahalliy aholi uchun xizmatlar sifati oshadi, hududlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi sur'ati tezlashadi.[2]

Qo'shni davlatlarda boshqaruv modellari bir-biridan farq qilsa-da, umumiy tendensiya shuki, mahalliy davlat hokimiyati organlari va davlat organlari o'rtasida samarali muloqot va hamkorlikni mustahkamlash orqali hududlarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi. Bu esa o'z navbatida mamlakatlar barqarorligi va ijtimoiy hamjihatligini ta'minlashga xizmat qiladi. Mahalliy davlat hokimiyati organlari aholining iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy rivojlanishida markaziy ro'l o'ynaydi. Ularning faoliyati orqali hududiy o'ziga xoslikni saqlash, mahalliy infratuzilmani takomillashtirish va ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish mumkin. Shu bilan birga, mahalliy organlar davlat siyosatining asosiy vazifalarini bajarishda vositachi bo'lib xizmat qiladi. Hamkorlik jarayonida mahalliy davlat hokimiyati va davlat organlari o'rtasida mas'uliyatlar aniq taqsimlanishi zarur. Shuningdek, institutsional islohotlar orqali mahalliy boshqaruv organlarining vakolatlarini kengaytirish, yangi boshqaruv metodlarini joriy etish, hamda fuqarolar ishtirokini oshirishga yo'naltirilgan chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Shuningdek, mahalliy davlat hokimiyati organlarining moliyaviy mustaqilligi va iqtisodiy barqarorligini ta'minlash dolzarb masalalardan biridir. Moliyaviy resurslar yetarli bo'lsa, mahalliy hokimiyat o'z vazifalarini samaraliroq va sifatli bajarishi mumkin. Qo'shni davlatlardagi tajribalar ko'rsatadiki, moliyaviy mustaqillik mahalliy boshqaruvning umumiy samaradorligini oshiradi.[3]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, mahalliy davlat hokimiyati organlari va davlat organlari o'rtasidagi hamkorlik boshqaruv tizimining samaradorligini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Ushbu hamkorlik, boshqaruv modellari, siyosiy sharoitlar va institutsional tuzilmalarga qarab farqlansa-da, ularning maqsadi bir — hududlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini jadallashtirishdir. Qo'shni davlatlar tajribasidan kelib chiqib, mamlakatimizda mahalliy boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish, demokratik tamoyillarni keng joriy etish va mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari va moliyaviy bazasini mustahkamlash zarur. Shu orqali mamlakatimizda barqaror va samarali mahalliy boshqaruv tizimi shakllanadi, bu esa umumiy davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, O. M. (2018). "Mahalliy davlat boshqaruvi va uning samaradorligini oshirish masalalari." Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Islomov, F. S. (2019). "Hududiy boshqaruv tizimlari: nazariy va amaliy muammolar." Toshkent: Ilmiy nashrlar markazi.
3. Umarov, D. T. (2020). "Mahalliy davlat hokimiyati va boshqaruv sohasida yangi boshqaruv modellari." Toshkent: Davlat boshqaruvi akademiyasi.
4. Rashidov, A. K. (2021). "Siyosiy institutlar va mahalliy boshqaruv." Toshkent: Siyosat va huquq nashriyoti.
5. Sobirjonova, M. N. (2017). "Mahalliy davlat hokimiyati va fuqarolar ishtiroki." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
6. Xolmatov, R. Sh. (2022). "Mahalliy boshqaruvda axborot texnologiyalarining roli." Toshkent: Axborot kommunikatsiyalari vazirligi.
7. Nazirjonov, B. S. (2020). "Boshqaruv tizimlarida yangi demokratiya shakllari." Toshkent: Siyosiy tadqiqotlar markazi.